

**ІСТОРИКО–КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ВИКОРИСТАННЯ В ТУРИЗМІ**

В цій статті автор розглядає сучасний стан, головні проблеми збереження та перспективи використання історико-культурної спадщини Тернопільської області, місцевих традицій та звичаїв для розвитку туристичної галузі досліджуваного регіону.

Ключові слова: історико-культурна спадщина, Тернопільська область, культура, традиції, звичаї, туризм.

Історико-культурна спадщина належить до найцінніших надбань людства, вона є ключовим елементом розвитку історичної свідомості, впливовим чинником формування єдиної національної ідентичності й утвердження об'єднаних цінностей у суспільстві. Пам'ятки історії та культури залишаються свідками економічного, суспільно-політичного, науково-технічного й культурного розвитку будь-якого народу. Цю спадщину потрібно берегти, розумно використовувати, вивчати, примножувати і як естафету передавати наступним поколінням. Ефективне збереження, відновлення та відповідне використання культурно-історичної спадщини вимагає особливого підходу у вивченні, потребує наукових досліджень у цьому перспективному напрямі, науково обґрунтованої державної політики в цій галузі та чіткої діяльності всіх органів влади щодо її реалізації, тісної їх взаємодії з інституціями громадянського суспільства (недержавними організаціями, ЗМІ, благодійними фондами тощо).

Тернопільська область, край багатих національних традицій, середовище унікальної культури, яка поєднує в собі

найрізноманітніші прояви людської життєдіяльності, починаючи з найдавніших часів і закінчуючи сьогоднішнім. Всі ці історико-культурні аспекти створюють надзвичайний колорит цього регіону. Особливої туристичної привабливості цій території надають численні об'єкти історико-культурної спадщини, які включають в себе незліченну кількість сакральних пам'яток, замків і фортець, музеїв, цінних в архітектурному плані громадських споруд тощо. Виходячи з вищесказаного обрана тема є досить актуальною і потребує більш детального вивчення.

Питання вивчення стану і перспектив розвитку туристично-рекреаційного та історико-культурного потенціалу Тернопільської області проводили: Н. Волинець [1], І. Дацюк [2], О. Заставецька [4], Г. Мельниченко [7], К. Поливач [10, 11], В. Полисаєва [12], М. Притуляк [13], М. Сивий [16]. Однак, на сьогодні відсутнє комплексне дослідження окресленої теми.

В центрі уваги даної статті – сучасний стан, головні проблеми збереження та перспективи використання історико-культурної спадщини Тернопільської області, місцевих традицій та звичаїв для розвитку туристичної галузі регіону.

Тернопільська область є однією із найпривабливіших для туристів і має всі можливості стати одним з найпопулярніших регіонів в Україні. Тут досить багатий історико-культурний, природно-рекреаційний потенціал і величезні перспективи по впровадженню масового туризму.

На території області (поблизу с. Королівка Борщівського району) знаходиться найдовша в Європі карстова печера «Оптимістична». Занесена до Книги рекордів Гінесса як найдовша в світі гіпсова печера, найдовша печера Євразії та друга за довжиною серед печер світу. Сумарна картографована довжина її ходів становить понад 240,5 км. [13, с. 30].

Також досліджуваний регіон славиться Дністровським каньйоном – одним із «Семи природних чудес України». Він утворений річкою Дністер і розташований на межі 4 об-

ластей: Івано-Франківської, Тернопільської, Чернівецької та Хмельницької. Загальна довжина його становить близько 250 км., що забезпечує Дністровському каньйону місце серед найбільших каньйонів не лише України, а й Європи [17, с. 28].

На Тернопільщині нараховується 35 % замків розташованих у Західній Україні [8]. Найкраще зберігся палацово-замковий комплекс у м. Збаражі та замкова гора Бона у м. Кременці.

На території Тернопільської області взято під охорону держави 3,5 тис. пам'яток історії та культури [7]. У цих пам'ятках відображена історія нашого народу, його життя й побут, рівень соціально-економічного та культурного розвитку. З них відомі нам: Почаївська лавра, Троїцький собор (1906–1912 рр.), Церква Воздвиження (кін. XVI ст.), Церква св. Покрови (1764 р.) та ін.

На території Тернопільської області розташовано: 426 пам'яток археології (з них – 6 національного значення), 1673 пам'ятки історії (з них – 1 національного значення), 1315 пам'яток архітектури та містобудування (з них – 180 національного значення), 164 пам'ятки монументального мистецтва [3, с. 3].

До Списку історичних населених місць України включено 30 населених пунктів Тернопільської області: Бережани, Борщів, Бучач, Вишнівець, Гримайлів, Гусятин, Залізці, Заліщики, Збараж, Зборів, Золотий Потік, Козова, Копичинці, Коропець, Кременець, Ланівці, Мельниця-Подільська, Микулинці, Монастириська, Підволочиськ, Підгайці, Почаїв, Скала-Подільська, Скалат, Теробовля, Тернопіль, Товсте, Хоростків, Чортків, Шумське.

Культурна спадщина минулого, зберігається в музейних закладах Тернопільської області, в таких як: Тернопільський художній музей, Борщівський краєзнавчий музей, Велеснівський етнографічно-меморіальний музей В. Гнатюка,

Меморіальний музей-садиба Леся Курбаса, Меморіальний музей Богдана Лепкого (Бережани), Літературно-меморіальний музей Юліуша Словацького та інші.

Тернопільська область поєднала у собі частини трьох давніх українських етнічних земель: Галичини, Волині, Поділля. Звідси неповторний колорит Тернопільщини, величезне розмаїття побутових та обрядових традицій, багатий фольклор, унікальні народні промисли, смачна кухня. У регіоні проводяться різноманітні фестивалі. Широку популярність здобувають традиційне фольклорно-обрядове дійство «Маланка» у с. Горошов, кулінарний фестиваль борщу в м. Борщів, фольклорний фестиваль «Зимові гостини» у м. Зборові, фестиваль «Мандруємо замками Тернопілля». На свою увагу заслуговують Андріївські вечорниці у м. Тернополі, це свято є одним із найчаруючих, найвеселіших, найзагадковіших і посідає особливе місце в культурі місцевого населення.

Отже, Тернопільська область має всі передумови для інтенсивного розвитку туризму, зокрема цьому сприяють унікальний природно-рекреаційний потенціал, значна кількість територій та об'єктів природно-заповідного фонду, сприятливий клімат, багата історико-культурна та архітектурна спадщина, самобутня культура (звичаї, традиції, обряди, автентичні народні промисли), високий рівень духовності та культури, проведення культурних заходів, міжнародних та всеукраїнських фестивалів. Взаємодіючи між собою ці фактори створюють те неповторне природне оточення, у якому людина реалізує свої потреби у відпочинку та оздоровленні.

В області існують сприятливі умови для розвитку туристичної індустрії, проте, цей потенціал не використовується туристами в достатній мірі, так як матеріально-технічна база туристично-рекреаційних об'єктів не відповідає сучасним вимогам і потребує значних капіталовкладень для переоснащення та модернізації. Існує ряд і інших проблем, які вагомо перешкоджають туристичному використанню історико-культурної спадщини Тернопільської області, зокрема:

недосконалість нормативно-правової бази, низький рівень рекламно-інформаційного забезпечення, низький рівень розвитку транспортної інфраструктури та поганий стан збереженості багатьох об'єктів історико-культурної спадщини. Тільки раціональне вирішення цих нагальних проблем дасть змогу широко залучати наявні пам'ятки в туристичну галузь.

Вивчення історико-культурного потенціалу Тернопільської області дозволяє встановити основні напрямки раціоналізації їх використання:

- залучення інвестицій у розвиток територій, що сприятиме підвищенню загального інвестиційного рейтингу області;
- створення заходів по збереженню, охороні та відновленні пам'яток історико-культурної, архітектурної та природної спадщини регіону, реставрації історичних місць;
- збереження традицій через проведення нових фестивалів, що відображають самобутню культуру місцевого населення;
- створення спільних туристичних продуктів із сусідніми областями;
- формування інформаційного простору туризму;
- посилення ролі місцевих громад і громадських організацій у запровадженні принципів сталого розвитку туризму в області;
- розробка та реалізація державних програм з розвитку туризму досліджуваного регіону;
- створення високого рівня реклами та просування Тернопільської області як культурного центру.

Kindrachuk N. M.

**HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE OF
TERNOPIL REGION:
CURRENT SITUATION AND PROSPECTS FOR USE IN
TOURISM**

Summary

In this article the author examines the current state, the main problems of preserving, historical and cultural heritage of Ternopil region, local traditions and customs for development of the tourism industry in the region under study.

***Key words:** historical and cultural heritage, Ternopil region, culture, traditions, customs, tourism.*

Киндрачук Н. М.

**ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ
ТЕРНОПОЛЬСЬКОЙ ОБЛАСТИ: СОВРЕМЕННОЕ
СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ
В ТУРИЗМЕ**

Реферат

В этой статье автор рассматривает современное состояние, главные проблемы сохранения и перспективы использования историко-культурного наследия Тернопольской области, местных традиций и обычаев, для развития туристической отрасли исследуемого региона.

***Ключевые слова:** историко-культурное наследие, Тернопольская область, культура, традиции, обычаи, туризм.*

Джерела та література

1. Волинець Н. Задивлений у вічність Бережанський замок / Н. Волинець // Бережанське віче. – 2004. – 5 листопада. – С. 3.
2. Дацюк І. «Лемківщина» у Тернополі / І. Дацюк // Тернопіль вечірній. – 2000. – 8 листопада. – С. 1.
3. Замки і палаци Тернопілля : Історико-архітектурні пам'ятки замкового мистецтва : Терноп. обл. путівник / [авт. проекту О. Іванов]. – Тернопіль : Наш світ. – 2003. – 33 с.
4. Заставецька О. В. Тернопільська область: географічні основи комплексного економічного і соціального розвитку / О. В. Заставецька. – Тернопіль, 1994. – 203 с.
5. Історія міст і сіл Української РСР. Тернопільська область. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1973. – 370 с.
6. Концепція комплексної програми збереження та використання пам'ятки архітектури національного значення – палацово-паркового комплексу XVI–XX століть у селищі Вишнівці Збарзького району // Свобода. – 2004. – 13 листопада. – С. 6.
7. Мельниченко Г. Матеріалізована пам'ять віків : [про пам'ятки історії та культури Тернопільської обл.] / Г. Мельниченко // Місто. – 2004. – 21 квітня. – С. 4.
8. Монастирський Я. Подих давнини / Я. Монастирський // Тернопільська газета. – 2004. – 18–24 серпня. – С. 5.
9. Музейна справа в Теребовлі // Воля. – 2000. – 23 червня. – С. 4.
10. Поливач К. А. Культурна спадщина як чинник та ресурсна база розвитку туризму / К. А. Поливач // Часопис соціально-економічної географії Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна – Х.,

2007. – Вип. 2 (1). – С. 123–128.

11. Поливач К. А. Методика дослідження характеру й ступеня впливу культурної спадщини на розвиток регіонів / К. А. Поливач // Географія і сучасність : зб. наук. праць Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – К., 2007. – Вип. 16. – С. 42–49.
12. Полисаєва В. Тернопіль фестивальний / В. Полисаєва // Свобода. – 2000. – 2 вересня. – С. 6.
13. Притуляк М.Р. Природно-рекреаційні ресурси Тернопільщини, проблеми їх раціонального використання та охорони / М. Р. Притуляк. – Тернопіль. – 1999. – 60 с.
14. Пустиннікова І. Виграй «Панську подорож замками Європи» : [про замки Тернопільщини] / І. Пустиннікова // Вільне життя. – 2004. – 17 червня.
15. Свергун Л. Міжнародний готичний фестиваль – у Збаражі / Л. Свергун // Тернопіль вечірній. – 2004. – 8–14 вересня.
16. Сивий М. Мінерально-ресурсний потенціал Тернопільської області / М. Сивий, В. Кітура. – Тернопіль, 1999. – 274 с.
17. Сліпченко І.В. Тернопільський регіональний ландшафтний парк «Дністровський каньйон», як складова екомережі України / І. В. Сліпченко // Екологічний вісник. – 2004. – № 4. – С.27–31.